

Babizny, fúrie i zachránkyně

Je až s podivem, jakých zakřivených forem nabyl feminismus v představách některých lidí. Pro tyto lidi je to proto málem sprosté slovo, ačkoli jeho reálný obsah je někde úplně jinde. Skutečným podobám tohoto hnutí se věnuje kniha **Feminismy: Globální dějiny**.

JAN
LUKAVEC
kulturolog

Bizarní fúrie, babizny, levandulová hrozba. Ale také Monstrózní pluk, Společnost pro rozřezávání mužů, Upalovačky podprsenek. I takové nálepky se v různých dobách dávaly ženám, kterým dnes souhrnně říkáme feministky, případně je tyto ženy i samy přijímaly. Mimo jiné to ukazuje, kolik podob feminismus v minulosti měl. Nakolik však byly vzájemně slučitelné? A je možné napsat globální dějiny feminismu? I to jsou otázky, které řeší kniha *Feminismy: Globální dějiny*. Její autorkou je Lucy Delapová, britská historička, působící na univerzitě v Cambridgi.

Na lineární dějiny feminismu autorka rezignuje, protože ty jsou podle ní až příliš pestré a komplikované. Na Západě dominantní periodizace feminismu do dvou „vln“ – první, sufražistické, od 90. let devatenáctého století po 20. léta století dvacátého, a druhé v 70. a 80. letech („ženské osvobození“) – podle ní odvádí pozornost od hnutí, která do tohoto schématu nepasují. Mezi taková hnutí počítá třeba mezinárodní feministický pacifismus

U socioložky Charlotty Gilmanové získával feminismus odstín darwinismu a eugeniky, u ruské revolucionářky Alexandry Kollontajové se pojil s marxismem

20. a 30. let dvacátého století nebo „levicový feminismus“ komunistických a dělnických hnutí 40. až 60. let dvacátého století. Nicméně i další epochy či dějinné pohyby se jednoduchému příběhu vzpírají: kupříkladu kampaně za volební právo žen postupovaly různým tempem. Na Novém Zélandu bylo kýženého výsledku dosaženo už v devatenáctém století, ale v Kuvajtu a Saúdské Arábii se o nich debatuje ještě dnes. Navíc „ženy občas o získaná práva přicházely“ a musely o ně znovu bojovat.

Jedním z hlavních témat autorčina výkladu je to, že pokud někdo prosazuje nekonvenční požadavky v jedné oblasti, často bývá konvenční v těch ostatních. Tedy že je pro feminismus obtížné chtít bořit všechny zažitě stereotypy naráz. V tomto smyslu Delapová nepřekvapivě poznamenává, že feministky a feministé starších období se nezřídka podíleli na ra-

sové nerovnosti, třídních předsudcích, antisemitismu či imperialismu a zanedbávali problémy, které nám dnes připadají důležité. Feministické hnutí také požaduje přebudování struktur, které ženy vylučují, ale přesto v něm narazíme na vlastní formy marginalizace a nedostatečného začlenění všech žen za rovných podmínek.

Feminismus a marxismus

Černošské ženy, ženy z dělnické třídy, lesby, trans a bisexuální ženy, ženy s postížením a ženy, jež nemají západní a křesťanský původ, bývaly z „hegemonního feminismu“ často vylučovány. Delapová tím ovšem neříká, že by kvůli této problematické minulosti měly být starší feministky zavrženy. Místo toho vybízí k „imaginativní rekonstrukci“ a historičky uvědomělé kritice. Doplnuje proto některé kapitoly dějin feminismu, které byly z pozice Západoevropanek spíše přehlíženy. Ale třeba vývoji ve středovýchodní Evropě se ani ona nevěnuje takřka vůbec.

Autorka v knize především ukazuje, kolika ideových odstínů mohl feminismus v minulosti nabývat, což dokumentu-

Autorka nepřekvapivě poznamenává, že feministky a feministé starších období se nezřídka podíleli na rasové nerovnosti, antisemitismu či imperialismu

”

je i na vybraných osobnostech: u americké socioložky a romanopiskyně Charlotty Gilmanové (1860–1935) získával feminismus odstín darwinismu a eugeniky; u bengálské spisovatelky Rokeji Hosenové zase odstín neortodoxního islámu a u ruské revolucionářky Alexandry Kollontajové (1872–1952) se feminismus pojil s marxismem. Lišilo se i to, jak svoje přesvědčení ta která feministka dávala najevo: některé pro sebe prezentaci volily oděvy křiklavě výstřední, jiné zůstávaly

v souladu s konzervativními až cudnými normami „domácké ženskosti“ – z taktických důvodů pro ně bylo užitečnější prezentovat se jako úctyhodné a „konvenčně mateřské“. Delapová je k některým směrům kritická více, k jiným méně, ale samozřejmě netvrdí, že je některý z nich ten jediný správný. Chápe, že se v závislosti na okolnostech feminismus stále proměňuje, mění svoje taktiky i cíle. A měnit může dokonce i samotný název: kupříkladu někteří německy hovořící aktivisté preferovali pojem Frauenbewegung (ženské hnutí) – „feminismus“ jim nepříjemně evokoval „volnou lásku“ nebo militantnost britských sufražetek. A jiné feministky zase zmíněný pojem později odmítaly jako „americký import“, který působí příliš konfrontačně.

Zchlad'te se!

Delapová přitom nezachází tak daleko jako nedávno socioložka Iva Baslarová z Katedry genderových studií FHS UK, podle níž jsou i mnozí muži, kteří se dělí o domácí práce s partnerkami a věnují se dětem, feministy. „Je škoda, že se tak neoznačují,“ říká Baslarová, protože by si to podle ní „zasloužili“.

Čtenáře, který by se bál, že se výklad knihy *Feminismy: Globální dějiny* bude utápět v těžko proniknutelné houštině pojmů jako postfeminismus a poststrukturalismus, můžeme uklidnit, že se autorka v tomto směru drží spíše zkrátka. Věnuje se i zcela hmotným a konkrétním aspektům svého tématu, například jak volba feministického přesvědčení (osudově a často neblaze) zasáhla u mnoha žen do jejich rodinného života a vztahů s muži.

Jedna kapitola je věnována tomu, jak si ženy pro sebe klopotně vydobývaly fyzický prostor, který by patřil jenom jim, i když to původně byla například jen obyčejná veřejná prádelna, z níž vytvořily modlitebnu; další zase názorně ukazuje, že feministky svoje přesvědčení manifestovaly i prostřednictvím předmětů jako plácačky na mouchy a zápalky: třeba během kampaně v New Yorku bylo v roce 1915 rozdáno také 35 tisíc vějířů, které světu oznamovaly: „Zchlad'te se! Až ženy získají právo volit, všechny starosti vás přejdou.“ Jak známo, tento příslib se nenaplnil, ale povzbudivé je, že ženy dnes už mají jiné starosti a úkoly, než aby musely dokazovat, jestli jsou stejně plnohodnotnými bytostmi jako muži.

inzerce

Přední ruská spisovatelka Guzel Jachina se vrací k další hrůzné kapitole sovětských dějin.

P
R
O
S
T
O
R

Nakladatelství založené v prosinci 1989. Dáváme kvalitním knihám prostor

KNIHA

Feminismy: Globální dějiny

Lucy Delapová
V překladu Alžběty Vargové vydalo
nakladatelství Host, Brno 2022.
352 stran.

Kazaň 1923. V Povolží vypukl

hladem. Avšak chybí vše potřebné:

na čas stává jeden pro druhého